

Celem projektu jest analiza mezolitycznych społeczności łowców-zbieraczy z obszaru Pojezierza Chełmińsko-Dobrzyńskiego, uwzględniająca studia nad ich życiem codziennym, mobilnością, relacjami z otaczającym środowiskiem naturalnym oraz kontaktami z innymi rejonami Europy. Badania terenowe i laboratoryjne zostaną skoncentrowane na skupisku stanowisk z tego okresu zlokalizowanym w dolinie Jezior Grodno i Plebanka (Pojezierze Chełmińsko-Dobrzyńskie, centralna Polska). Prace będą zmierzały do poszerzenia obecnej wiedzy na temat gospodarki mezolitycznej, lokalizacji i organizacji funkcjonalnej obozowisk z tego okresu oraz zasad kierujących ich rozplanowaniem wewnętrznym. Badania będą prowadzone będą na trzech płaszczyznach: osadniczej, technologicznej i gospodarczej.

Celem studiów pierwszego typu jest interpretacja strategii osadniczych ludności mezolitycznej w analizowanym rejonie. Ważnym elementem tych badań będą analizy przestrzenne z zastosowaniem metod geodezyjnych i GIS, które zmierzać będą do stworzenia precyzyjnych, trójwymiarowych modeli stanowisk, uwzględniających dane pozyskane dzięki zastosowaniu wszystkich wykorzystanych metod analitycznych. Umożliwi to w założeniu analizę i interpretację rozplanowania wewnętrznego oraz funkcji poszczególnych obozowisk. Dodatkowo, przeprowadzona będzie rekonstrukcja pierwotnego krajobrazu ich okolicy oraz generalnie w całej dolinie. W tym celu lokalizacja stanowisk poddana będzie badaniom, uwzględniającym panującą sytuację hipsometryczną oraz warunki geomorfologiczne, hydrologiczne i glebowe. W celu rekonstrukcji wczesnoholoceńskiej szaty roślinnej, wykonane zostaną badania palinologiczne, antrakologiczne oraz analizy pozyskanych makroszcątków.

Studia drugiego typu (technologiczno-typologiczne) będą miały na celu przede wszystkim analizę i nawiązanie pozyskanych materiałów archeologicznych do ogólnoeuropejskich systemów kulturowych i chronologicznych, a także rekonstrukcje procesu obróbki poszczególnych surowców w regionie.

Problemy poruszane w części gospodarczej projektu (opartej w dużej mierze na traseologii) podzielić można na trzy bloki ze względu na charakter zadawanych pytań. Pierwszy skupia zagadnienia podstawowe wynikające bezpośrednio z analizy mikroskopowej wytworów pradziejowych tj. sposoby wykonywania i zasady wykorzystywania narzędzi krzemiennych, a także techniki obróbki surowców organicznych. Blok drugi obejmuje funkcjonalną stronę zagadnień technologicznych i typologicznych. Stawiane tu pytania dotyczą zasad rządzących użyciem surowca kamiennego, cech morfologicznych łączących i różniących narzędzia funkcjonalne oraz sposobów wykorzystywania różnych form krzemiennych. W bloku trzecim zawierają się kwestie związane z analizą funkcji stanowisk. W sferę zainteresowań wchodzi: struktura czynności wykonywanych na ich terenie, wewnętrzna organizacja przestrzenna, zewnętrzne zróżnicowanie funkcjonalne oraz możliwość interpretacji ich pochodzenia.

Prezentowany projekt jest ważny z wielu powodów. Jest to jeden z nielicznych przypadków, gdzie do badań zespołów mezolitycznych na tak dużą skalę zastosowane będą analizy przestrzenne, z wykorzystaniem informacji pozyskanych drogą precyzyjnych pomiarów geodezyjnych oraz wieloaspektowych prac geomorfologicznych, paleopedologicznych, glebowych, hydrologicznych, archeozoologicznych, antrakologicznych oraz palinologicznych. Pozwoli to na kompleksową rekonstrukcję środowiska naturalnego rejonu badanych stanowisk oraz ich morfologii w czasie okupacji przez ludność mezolityczną. Dane te zostaną skorelowane z informacjami, których dostarczą badania wykopaliskowe oraz wszechstronne analizy materiału zabytkowego. Umożliwi to stworzenie niezwykle dokładnego obrazu społeczności okupujących Pojezierze Chełmińsko-Dobrzyńskie w okresie wczesnego holocenu. Uzyskane dane będą porównane z obecną wiedzą na temat charakteru osadnictwa mezolitycznego w innych rejonach Europy (szczególnie Skandynawii, z którą opisywane społeczności utrzymywały zapewne kontakty).

Niezwykle ważna dla badań nad mezolitem polskim i europejskim jest tu także kontynuacja nowatorskich, długofalowych studiów funkcjonalnych nad społecznościami, których gospodarkę (w zakresie wykraczającym poza obróbkę krzemienia) poznawaliśmy jak do tej pory głównie poprzez odosobnione znaleziska torfowe. Mimo, że badania te prowadzone są od niedawna, pozwoliły już m. in. na identyfikację wielu typów narzędzi specjalistycznych oraz wytworów o profilu funkcjonalnym niespotykanym w innych okresach. Ich wyniki wskazują także na istnienie we wczesnym holocenie, na obszarze Pojezierza Chełmińsko-Dobrzyńskiego, obozowisk o zróżnicowanej funkcji. Można wyróżnić tutaj miejsca używane przez dłuższy odcinek czasu, osady wyspecjalizowane gospodarczo oraz klasyczne obozowiska sezonowe bądź związane z krótkotrwałym zadaniem gospodarczym, np. polowaniem. Wykorzystanie wyników analiz biologicznych, chemicznych i paleogeograficznych z pewnością pozwoli na uprawdopodobnienie lub odrzucenie tych sugestii. Nie do przecenienia jest tu również dostęp do źródeł z różnych powodów niespotykanych na większości stanowisk wczesnoholoceńskich. Możliwość przeprowadzenia szeroko zakrojonych badań środowiskowych oraz odkrycia i analizy unikatowych dla tego okresu wytworów z surowców organicznych, nakazuje uznać stanowiska w dolinie Grodno-Plebanka za obiekty niezwykle cenne dla badań mezolitu.